

DOBOZY HAJNALKA

Emma

A sámlin ült a cserépkályha és a fal között. Már alig sírt. A szürkülő délután lusta mozdulatlansága csendes szipogássá szelídítette zokogását.

Átázott zsebkendőjét a zsebébe gyúrte, két öklével megdörzsölte kivörösödött szemeit, és egy mély sóhajtással bezárta a délutánt. Tulajdonképpen jól érezte magát. Ma is elsiratta életének egy darabkáját, s most már csak a közelgő estére gondolt. A jó vacsorára és a meleg ágyra. Szájában hirtelen összefutott a nyál. Kiment a konyhába, megemelgette a fedőket. Elégedetten nézte a csirkepaprikás tejfölös szaftján gyöngyöző, halványpiros zsírcseppeket, a galuska márványos, sárgás-fehér halmait.

Ijedten kapta fel a fejét a megnyikorduló ajtó hangjára.

– Janikám, te vagy az?

A férfi megállt az ajtóban, nem mozdult.

– Na, gyere beljebb, ha már eljöttél!

A konyhaasztal mellé ültek, az öregasszony csendben várt.

– Búcsúzni jöttem.

A tuskólábú hokedli ijedten hátrébbcsusszant.

– Mama, én már nem próbálkozom többször! Elég volt! Évek óta csak várok... nem is tudom, mire.

Talán arra, hogy megváltozol, hogy más leszel. Arra, hogy legalább egyszer az életben megfordulsz és hátranézel... a magad mögé gyúrt arcokba, az ott hagyott, kifosztott szemekbe.

A férfi felállt, kezét furcsán felemelte. Mintha távolodó hajónak intene. Aztán még ennyit mondott:

– Áthelyeztetem magam egy másik városba. Sajnálom.

Az asszony hatalmas lendülettel állt fel az asztal mellől. Két kezét csípőjére tette, összeszorított fogai mögött rekedt hangú indulatok gyűltek, de fölhabzó ordítását kettétörte a zár kattánása. A csendesen bezáródó ajtó résén már csak a hideg levegő csapott be. Így állt még egy darabig, félig elnyílt szájjal, majd ökölbe szorított kezei lassan kinyíltak és lecsúsztak a köténye aljáig.

– Most aztán sírhatok újra – hangosan mondta ki, s a keservesen nyikoruló szavak visszaterelték a hideg szobába. Nekidőlt a mázas csempéknek, két kezével dühödten nyomkodta kiszáradt szemeit. Még alágyújtani sem volt kedve, pedig a jó kis délutáni sírásokat mindig békés nyugalommá puhította a kályha melege. Aztán egy kis idő múlva mégis lobbant a gyufa lángja, belekapott a gyújtós alá beszorított újságpapírba, a sárga, meleg fény hirtelen fel-

kúszott a papír hátán egészen a takarosán megrakott gúla tetejéig, majd azok a kedves, meghitt roppanások, az áttüzesedő faszilánkok nyújtózkodó lángjai, ahogyan frissen támadt tüzükkel átizzítják a fölébük nehezedő, súlyos fahasábokat... ezt nagyon jó volt nézni!

Később behajtotta a cserépkályha ajtaját, de egy ujjnyi rést hagyott. A nyíláson kikúszó fények ráolvadtak a mázas csempékre, benne pedig szétáradt valami jóleső nyugalom.

- Úgyis hazajön. Előbb-utóbb mindig visszajön - mormogta magában, közben széthajtotta a magasra tornyozott ágyneműt, hadd melegedjék át az is egy kicsit.

- Már apám is azt mondta, hogy rongynak születtem. Ütött is, ahol ért. - Leányba ennyi konokság nem szorulhat - kiabálta, de majd kiverem én belőled, csak merd még egyszer azt mondani nekem, hogy nem!

Nagyon féltém tőle, mégis kimondtam. Pedig minden ellenszegülésre már nyúlt is a szíj után. Én meg csak álltam, ökölbe szorítottam a kezeimet, és vártam, mikor fárad el. Verés után mindig elzavart otthonról. A kútnál megmostam az arcomat, aztán uzsgyi! A kapun kívül már nevettem. Sírni engem senki sem látott. Hát így nőttek fel. Majd jött a háború, de az is elmúlt. Nem esett bántódásunk. Apám boltját ugyan elvették, de ott maradhatott a pult mögött, az egérszagú kartonjaival együtt. Akkor már nem ütött. Nagydarab, derék lány lett belőlem. A hajamat rövidre vágattam, beondoláltattam, karjaiban csak úgy feszült az erő. A boltban nehezen fértünk meg egymás mellett. Apám azt mondta, hogy a szemeim, azok űzik el a vevőket. Hát szolgálni, azt tényleg nem tudtam. Nyájaskodni, az ajtóig kísérni, és még ott is újra megköszönni, hát azt nem. Azt akartam, hogy nekem köszönjék meg, hogy kérleljenek, hogy kutyaalázattal hátráljanak ki, ha nemet mondanék. De ott, tudja, abban a kis ócska boltban ezt nem lehetett. Így csak minden egyes nappal több lett bennem a keserűség. Bemászott minden zugba, még a poros, színehagyott vásznak közé is.

Ha üres volt a bolt, apám megköszörülte a torkát, kisajtolta néhány könnycseppet a szeméből és rázendített:

- Pistukám - nyugodjon békével -, ő nem ilyen volt. Annyi szelídség és jószág..., de mit tudhatod te! Szegény elsőszülött fiam, még az iskoláskort sem érhettem meg. Nem akartam utána másikat, de anyád csak nem hagyott. Aztán ahogy fölsírtál, rögtön az anyádat is sirathattad első könnyeiddel. Én meg magamra maradtam, a két keresztel, meg egy bölcsővel. - Hová mész? - kiáltott utánam. Ilyenkor kiszaladtam a boltból, végigsétáltam a korzón, szemébe nevettem minden jóképű férfinak, de egy óra múlva újra ott álltam a pult mögött. Aznap nem mondta el többet. Nem sokáig emelgettem a vásznakat. Sikertült bekerülnöm a postára. Éjjelenként tanultam, nagyon nehéz volt. Égett

a kislámpa, apám mellett horkolt. Amikor úgy éreztem, hogy nem bírom tovább, elég volt oldalra nézнем. Látni a dunyhát szorító csontos kezeket, a nehézkesen szuszogó arcot, amelyről még az álom sem simította le az örökös gúnyos mosolyt. Szerettem a postát. Jó volt az üvegablak mögé ülni. De egy pár hét múlva már úgy csináltam, hogy a túldalalon szépen gyűljön össze a sor. Rendeztettem a bélyegeket, kétszer is ellenőriztem a pecséten az aznapi dátumot, s közben a bőröm bizsergett a gyönyörűségtől, ahogy a bezárt üvegablakot egyre jobban beborította a várakozók fojtott nyugtalansága. Előre tudtam, hogy melyik lesz az a pillanat, amikor valaki türelmetlenül megkocogtatja az üveget. S akkor egyszerre lendült mindkét oldalon egy-egy kéz. De az enyém egy hajszálnyival mindig megelőzte a túldalalon begörbített mutatóujj hegyes végű koppanását. Nem is tudom, miért mondtam el ezt magának?

A parkban ültek, távol a sétálóok zajától. Emma lehajtott fejjel nézte a cipője orrát, aztán hirtelen harsányan felnevetett, és egy kicsit közelebb húzódott a khaki-színű zubbonyhoz.

A férfi hallgatott, majd egy kicsit elmosolyodott:

- Ha előbb tudom, hogy maga ilyen kis boszorkány, meg nem várom a posta előtt!

A lány nem válaszolt. Nézte a feszesre igazított egyenruhát, a pisztolytáska kifényesedett bőrét, s nem értette, hogy azok a fekete csizmák miért toporognak olyan türelmetlenül minden este záráskor az ajtó előtt. S nem tudott mit kezdeni az udvarias kézcsokkal befejeződő sétákkal sem.

Emma nem ehhez volt szokva. Őt eddig mindig lerohanták, erőszakosan nekimentek, egyszerűen fel akarták falni hatalmas, izmos-húsos testét. A tétován közeledő, babusgató kezeiktől félt. Pedig egyszer megpróbálta. Akkor este az ő tenyerében is ott volt a simogatás, de ügyetlen volt, s félszeg zavarában ő rántotta magára a meghökkent férfit. Többé nem is látta.

János egészen más volt. Annyit tudott róla, hogy katona és mindig az is akart lenni. De azt már nem, hogy a mundér szorítása gyorsan lehűtötte a férfi ágaskodó indulatait, s egy idő után csak az utasítások odaadó teljesítésében lelte örömét. Az erőszak lávafolyamai kihűltek benne, s azóta jó hivatalnokként türelmesen várta váll-lapjára a következő fényes csillagot.

Jánost egészen felkavarta ez a lány. A kikezdehetetlen jókedv örökös tűzijátéka, a fekete szemek játékos-gonoszkodó csillámai, a rátartian koppanó cipősarkok az ő lépteit is feszesebbé tették.

Ha időnként napokra eltűnt, a távolmaradást firtató, méltatlankodó hangot egyetlen mondattal intézte el:

- Az egyenruha kötelességekkel jár, a számonkérésekhez pedig nem vagyok szokva.

De a következő pillanatban már kedvesen nyújtotta a karját, s hosszantartó sétáikat simogató, meleg szavak csobogták körül.

Emmában már az első találkozás után türelmetlenül toporzékoltak az asszonyi nedvek. Várta, hogy ismét lerohanják. Arra várt, ha szeszélyes jókedve úgy tartja, talán még engedjen is. Aztán, ahogy szokta, a kielégült, diadalmas arcnak hirtelen hátat fordítson, hogy újra átjárhassa az a borzongató érzés, a kifosztott, kérlelő szemek gyönyörűséges látványa.

De most egészen egyszerűen csak szerették. Átölelték, megsimogatták, figyelték rá, s egyelőre nem akartak tőle többet.

Egy este, elválás előtt, dühösen megkérdezte:

- Mit akarsz tőlem, te katona?

- Elég sokat. Ha megszelídülsz, feleségül veszek.

Pár hónap múlva összeházasodtak. Amikor véget ért a szertartás, Emma ezt mondta:

- Ígérem, jó leszek. Ezentúl mindig jó leszek.

Az ifjú férj kicsit értetlenül és meghatottan nézett rá:

- Tudom. Hiszen eddig is az voltál.

A város szélén, a kertvárosban találtak maguknak otthont. János anyai öröksége egy apró házacskára és egy nagy kertre futotta. Az ifjú asszony boldogan morzsolgatta tenyerében a még fagyott rögöket, s esténként lázas terveket szövögetett a férfi hóna alá bújva.

Ahogy lassan engedett a föld jeges szorítása, úgy hűlt ki Jánosban a téli eszték meghitt melege. A lámpaoltás utáni fojtott izgalom, a suttogó sötétség, a dús asszonyi test párálló illata abban a pillanatban elszállt, ahogy Emma lenyomta ásóját a tavaszi földbe. Reggeltől estig szakadatlanul dolgozott. Felásta az egész kertet, palántákat dugdosott, a kert végét elkerítette, oda kerültek a tyúkok és a disznóól. Felhevült, izzadt teste estére holtfáradtan dőlt el az ágyon. János gyengéd cirógatásaira csak egy gyors és türelmetlen ölelkezés volt a válasz. A téli éjszakákon kinyíló tenyerek, az ujjak szirmai ismét becsukódtak. Mire ősz lett, János elfáradt. A szolgálat befejeztével otthon egy fa alá húzódott, s az ölében tartott könyv fölött egyre távolabbra nézett. S ez alatt a végtelenbe feszülő híd alatt Emma fáradhatatlanul kapált, locsolt, szüretelt és gyarapított. Ahogy ő mondta: otthont teremtett.

János egy este maga mellé ültette, s nagyon csendesen így szólt hozzá:

- Túl nagy vagy te nekem Emma, túl vastag és túl kemény. Karjaidban férfi erő feszül, markodban a soha vissza nem adott pofonok görcse. Hittem, hogy megszelídülsz, halk leszel és illatos, és szép leszel neked is az esték csöndje. De te döngő lépteiddel végigrohantad a nappalokat, este mohón szürcsölted az ételt, s az éjszaka vad vágója után alig vártad, hogy virradjon, s folytasd ugyanott,

ahol tegnap abba hagyta. Nem kellesz nekem Emma! Talán, ha lett volna gyerekekünk..., de most már mindegy.

Emma konokul hallgatott, majd felállt.

- Jól van, János! Akkor én most elmegyek. Csak azt viszem magammal, ami az enyém - s két kezét még alig gömbölyödő hasára szorította.

*

Az építkezésen csak úgy hívták, hogy a mocskosszájú Emma. Segéd munkásként trógerolt, hordta a téglát, tolt a megrakott talicskát. Szeretett dolgozni, bírta erővel is. Két dolgot nem szeretett. Ha a múltjáról faggatták, meg a férfiakat. Néha ugyan egyet-egyet megkívánt, olyankor csak intett nekik. Tudták róla, hogy egy üveg bor meg egy tábla csokoládé kell csak, és azt is, hogy reggelig senki sem maradhat nála. Ha látogatója akadt, Janikát átküldte a szomszédba aludni, a csokoládét a gyerek ágyára tette.

Néhány év múlva munkavezető lett. Veszekedett, rohant, intézkedett, ha kellett, ordított torkaszakadtából. Nem szerette senki. Kérni nem lehetett tőle, nemet mondani sem.

Egy nap behívták az iskolába.

- Tudjuk, hogy egyedül neveli a fiát. De ez a gyerek nagyon tehetséges. Küldje tovább tanulni. Bármi lehet belőle, orvos, mérnök... s ha nem bírna egyedül, megpróbálunk segíteni.

- Nem kell! Megoldom magam.

Este maga mellé ültette a fiát, és ezt mondta:

- Ügyvéd leszel!

A pattanásos kamaszarc értetlenül nézett rá.

- Így határoztam. Te csak tanulj, a többivel ne törődj. Mire végzel, házad lesz, fényes irodád, aminek alázatosan fognak kopogni az ajtaján.

Janika a közeli nagyváros egyetemére úgy ment el, hogy Emma csak az álmóságig kísérte.

- Nem járkálok utánad, erre se időm, se pénzem.

A fiú szünidőben mindig hazajött, de Emma soha nem ért rá. Csak azt tartotta számon, hány év van még az iskolából. Két műszakot vállalt, látástól vakulásig dolgozott, s eszelősen gyűjtötte a pénzt. A diplomaosztás napján otthon várta a fiát. Jó ebédet főzött, a szobában terített. A takarékbetétet a terítő alá dugta. Ebéd után így szólt:

- Na, ügyvéd úr, lássam azt a diplomát!

- Orvos lettem, Mama! Ne haragudjon rám. Itt leszek a közelében, a kórházban mindig megtalál.

Emma nem szólt egy szót sem. A betétkönyvet nem vette elő.

Eleinte még hetenként meg-megnyílt az ajtó. De a frissen keményített fehér köpeny meglebbenő szárnyai egyre csüggedtebben lógtak a tuskólábú hokedli körül. Emma szótlánul ült, soha nem kérdezett semmit, csak hallgatott. Nézte a kipirult arcot és várt. Egészen addig, amíg a friss illatú szavak lassan elbizonytalanodtak, s fáradt kongásuk végre felállíthatta az asztal mellől. Ilyenkor mindig ugyanazt mondta:

– Orvosság szagod van, megfájdul tőle a fejem.

Majd bement a szobába, az ajtó csukódását már nem is hallotta. Leült a sámlira és halkán sírdogált.

Az estéket jobban szerette. Olyankor begyűjtött a cserépkályhába.

